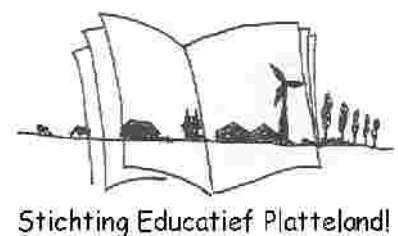

Rapportage

Onderzoek intensievere samenwerking educatieboeren en
(basis)scholen

Jan Aalbers - *Stichting Educatief Platteland!*
Marleen de Haan – *KPC Groep*
Juli 2012`

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Aanleiding	3
3. Doelstellingen	3
4. Aanpak	3
5. Resultaten	4
6. Conclusies	6
7. Aanbevelingen	7

Met dank aan de Taskforce Multifunctionele Landbouw die dit onderzoek mogelijk heeft gemaakt.

1. Inleiding

In deze rapportage staan de bevindingen beschreven ten aanzien van het onderzoek naar contractvormen/arbeidsrelaties die scholen en boerderijen met elkaar (kunnen) aangaan. Bij scholen is tevens navraag gedaan naar contractvormen/ arbeidsrelaties die zij al dan niet met andere vergelijkbare partijen aangaan.

2. Aanleiding onderzoek

Functiedifferentiatie is erg actueel binnen het basisonderwijs. Daarmee kan ook andere deskundigheid buiten het basisonderwijs worden aangewend (anders dan de reguliere groepsleerkracht of de gangbare ondersteunende functies). Dit biedt de mogelijkheid om met educatieboeren een arbeidsrelatie aan te gaan in de vorm van onder andere parttime medewerker, freelancer, oproepcontractant of gastdocent. Uit een peiling bij een aantal scholen is ons gebleken dat scholen niet goed raad weten met de verschillende contractvormen en soorten arbeidsrelaties. Terwijl ze wel graag gebruik zouden willen maken van leren buiten het schoolgebouw in de echte praktijksituatie. En daarvoor ook wel een intensievere relatie zouden willen aangaan met buitenschoolse aanbieders, als die een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de kerndoelen van onderwijs en weten aan te sluiten bij de gangbare lesmethodes binnen het onderwijs. Veel akkerbouw-/tuinbouw- en veeteeltbedrijven hebben dezelfde wens en in de praktijk gebeurt het ook al hier en daar. Maar deze cont(r)acten zijn los-vast en hapsnap.

3. Doelstellingen onderzoek

- Het onderzoeken van verschillende arbeidsrelaties die denkbaar zijn tussen een agrarisch bedrijf en een onderwijsinstelling. Hierbij worden nieuwe vormen en vormen die reeds gehanteerd worden meegenomen.
- Door middel van een toetsing bij een aantal scholen nagaan wat succes- en faalfactoren zijn bij het implementeren van deze vormen in de eigen schoolsetting, kortom de haalbaarheid ervan onderzoeken.
- Het in kaart brengen van faciliteiten die door een school gewenst zijn en waar een agrarisch bedrijf een oplossing voor zou kunnen bieden (erfgebruik, gebruik van gebouwen of educatieve ruimtes).
- De bevindingen beschikbaar stellen voor alle geïnteresseerde scholen en agrarisch ondernemers.

4. Aanpak

Vanuit de doelstellingen zijn interviewvragen opgesteld voor scholen die onbekend zijn met boerderijeducatie, scholen die bekend zijn met boerderijeducatie en vragen voor de boerderijen. Op deze manier kon de benodigde informatie verzameld worden. Naast de vragen is een lijst opgesteld met mogelijke vormen van arbeidsrelaties die scholen en externen met elkaar aan kunnen gaan. Deze informatie is gebruikt om scholen en boeren op weg te helpen als ze zelf geen beeld hadden bij wat wij bedoelen met contracten/arbeidsrelaties. In bijlage 1 zijn de interviewvragen en informatie over contractvormen opgenomen.

De scholen en boeren zijn via mail en telefonisch benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. In dit onderzoek is de boerderijschool buiten beschouwing gelaten omdat een langdurige relatie geïntegreerd is in het concept boerderijschool. Immers in dat concept gaan scholen een relatie aan

van meerdere jaren en komen ze 12 – 20 keer per jaar een dagdeel op de boerderij. Deelnemende scholen en boeren zijn allen telefonisch of persoonlijk (dit geldt voor een aantal scholen) geïnterviewd. Er bleken een aantal knelpunten te zijn:

- Contactpersonen (van scholen die bekend waren met boerderijeducatie) vanuit scholen waren niet altijd meer werkzaam op de school en het werk was niet overgedragen (er werd niets meer met boerderijeducatie gedaan)
- Veel scholen die verondersteld werden bekend te zijn met boerderijeducatie, hadden gebruik gemaakt van een eenmalig gratis aanbod.
- Het onderzoek was gericht op relaties van basisscholen met boerderijen (of andere externen). Vanuit de boerderijen bleken er vooral duurzame relaties met het beroepsonderwijs te zijn. Omdat dit bruikbare informatie opleverde die deels ook vertaalbaar blijkt te zijn naar duurzame samenwerking met basisscholen, hebben we die gegevens meegenomen in dit onderzoek.

5. Resultaten: welke informatie heeft het opgeleverd?

5.1. Scholen bekend met boerderijeducatie

Bij de scholen die bekend zijn met boerderijeducatie kan een tweedeling gemaakt worden in de scholen die een langdurige relatie zijn aangegaan met een boerderij en scholen die eenmalig een bezoek hebben gebracht aan de boerderij.

Van de geïnterviewde scholen geven er vier aan eenmalig gebruik te hebben gemaakt van een gratis aanbod (een school wist te noemen dat dit via LTO was) bij elke groep een keer naar de boerderij is geweest. In deze situaties is er geen contract afgesloten en gaat het ook niet om het aangaan van een langdurige relatie. Deze scholen geven aan geen vervolg te geven aan boerderijeducatie en zijn ook niet voornemens contracten met andere externen af te sluiten. Een belangrijke factor is het budget. De scholen geven alle vier aan dat ze te maken hebben met bezuinigingen en dat dit een reden is om kritisch te kijken naar wat wel en niet wordt gedaan.

Bij twee andere scholen is er sprake van een langdurige relatie.

Een van de scholen heeft een boer en een boerin die op de loonlijst van de onderwijsinstelling staan voor 17 uren per persoon per maand. Deze 17 uren zijn ze beschikbaar voor twee scholen (locaties). De boer en de boerin worden betaald volgens het salaris van een onderwijsassistent.

Op deze boerderij zijn onder ander een overblijfruimte gecreëerd en een ruimte waar materialen voor kinderen liggen (overall, laarzen). De boer en boerin werden op woensdag en vrijdag ingezet om de leerlingen te begeleiden op de boerderij.

In verband met bezuinigingen en een teruglopend aantal leerlingen zal deze werkwijze met ingang van volgend schooljaar stoppen. Dit vindt de school erg jammer, omdat het boerderijbezoek een goede uitwerking heeft op de leerlingen.

De school gaat kijken of (groepjes) leerlingen de boerderij kunnen blijven bezoeken. Via rugzak- of andere gelden willen ze leerlingen op projectbasis de boerderij laten bezoeken.

De andere school bezoekt elk jaar met groep 6, vijftien tot twintig keer de boerderij. Per jaar wordt dit besproken en vastgelegd met de boerderij. Er is geen vast contract (loondienst), het gaat om dienstverlening die de school elk jaar inhuurt op declaratiebasis. Per jaar worden afspraken gemaakt over bijvoorbeeld het aantal dagdelen. De school heeft tot nu toe elke keer budget bij elkaar kunnen krijgen om deze wijze van boerderijbezoek vol te houden. Het maken van afspraken per jaar zorgt er voor dat het flexibel blijft. De school heeft niet echt nagedacht over gebruik van andere contractvormen. De directeur geeft aan geducht te zijn voor het aangaan van (langdurige) arbeidsrelaties. Zij willen de flexibiliteit behouden. Op stichtingniveau worden weliswaar contracten

afgesloten, maar dat is vooral op facilitair gebied zoals het kopieerapparaat, schoonmaak en in de toekomst ook leermiddelen.

Scholen geven aan dat het budget een belangrijke factor is en in sommige gevallen wordt alleen gebruik gemaakt van aanbod dat gratis is. Denk bijvoorbeeld aan inzet van gastdocenten vanuit verenigingen en andere ideële instanties, het zelf organiseren en begeleiden van activiteiten, deelname aan cultuureducatieprogramma's die vanuit de gemeente aangeboden en gesubsidieerd worden.

5.2. Scholen onbekend met boerderijeducatie

De informatie van de scholen die niet bekend zijn met boerderijeducatie is beperkt. Meestal hanteren de scholen geen contractvormen als het gaat om externen die ook bij het lesprogramma zijn betrokken. Ook ligt de focus hier niet op.

De scholen geven stuk voor stuk aan dat er in het kader van de bezuinigingen waarschijnlijk eerder minder dan meer gebruik van externen zal worden gemaakt.

Tevens zie je dat (de geïnterviewde) scholen die zich aan het beraden zijn op hun onderwijsconcept en daarbinnen ook anders willen organiseren, in eerste instantie kijken naar bijvoorbeeld het inzetten van onderwijsassistenten binnen de school. Het aantal fte wordt over verschillende functionarissen verdeeld. De focus ligt daarbij (nog) niet altijd op externen.

Er zijn wel scholen die ook gebruik maken van andere specialisten (denk aan techniek, kunstzinnige vorming, drama, etc.). Deze specialisten zijn binnen de school aan het werk.

De geïnterviewde scholen die gebruik maken van externen, noemen met name cultuureducatie. Dit wordt meestal vanuit de gemeente gesubsidieerd, waarbij soms door de school een kleine bijdrage wordt betaald om deel te mogen nemen.

De rol van een overkoepelende stichting of bestuur is iets om mee te nemen. Bepaalde zaken worden niet op schoolniveau worden afgesproken. Eén school geeft aan dat het al lastig is het beleid rond de inzet van de onderwijsassistent goed vorm te geven en dit gaat dan om interne professionals.

5.3. Boerderijen

Van de benaderde boeren bleken er zeven bereid te zijn mee te werken aan het onderzoek. Er blijken nog maar weinig boerderijen te zijn die een duurzame samenwerkingsrelatie hebben opgebouwd met basisscholen. Op één boerderij komt een zgn. vrije school jaarlijks een week op de boerderij inclusief overnachting in tenten. Op een andere boerderij komen groep 3 en 4 elk jaar in het kader van het project 'De Boerderij'. Een derde boerderij krijgt schoolgroepen een week te logeren op de boerderij. Eén bedrijf krijgt jaarlijks een schoolklas die een moestuinfaciliteit inclusief begeleiding door de boer afneemt. Dat wordt grotendeels gefinancierd uit NME (natuur- en milieueducatie)-gelden. In al deze gevallen rekent de boer een tarief en stuurt hij een factuur. De scholen komen jaarlijks terug omdat ze tevreden zijn en deze stilzwijgende afspraak is de basis van de samenwerking. Drie boerderijen hebben een langdurige relatie met een groene MBO-opleiding. Zij verzorgen modules uit het reguliere lesprogramma (hanteren grote huisdieren, kennismaking met toekomstig stagebedrijf, huisvesting&gedrag, gezondheid van geiten, integratie neventakken), waarbij de boerderij het leslokaal vormt en de boer de praktijkles verzorgt. In al deze gevallen worden jaarlijks afspraken gemaakt over aantallen (leerlingen en bezoeken), data en tarieven. Eén boerderij past jaarlijks een inflatiecorrectie toe, een andere boerderij probeert het tarief ook marktconform te maken, maar tekent erbij aan dat als je te hoog gaat zitten de opleiding zal gaan afhaken (cq een boerderij zal zoeken die het voor minder wil doen). Eén boerderij heeft een samenwerkingsrelatie met een SBO-school en staan daar ook op de loonlijst. Deze constructie staat ook hier boven beschreven bij 5.1.

Alle boeren geven aan dat ze tevreden zijn met de constructie. Het merendeel van de boeren geeft aan dat zij een jaarlijkse afstemming over de diensten en de voorwaarden plezierig vinden. Want daarmee heb je een redelijke vastigheid en zekerheid (ze komen elk jaar terug), maar voldoende ruimte en vrijheid om te onderhandelen over de voorwaarden omdat de afspraken jaarlijks worden gezien. Prijsstechnisch vindt een aantal agrariërs wel dat ze wat aan de lage kant zitten, want er gaan meer uren in zitten dan waar je voor betaald krijgt, vinden ze. En: hoe vaster de afspraken, hoe meer je er aan gebonden bent ("Je moet dan ook beschikbaar zijn als je het contractueel hebt vastgelegd"). Als voordelen van een vastere arbeidsrelatie worden genoemd: dan weet je zeker dat ze ook komen, je educatieve bijdrage wordt serieuzer genomen en je wordt meer als een professionele educatieboer gezien.

Vrijwel alle boeren zouden wel graag meer afname willen, want ze zijn er op ingericht (geschoold, programma's, sanitair, overdekte ruimte, enz. Ook hebben de meesten faciliteiten en mogelijkheden waar het onderwijs goed gebruik van zou kunnen maken, zoals: een educatieruimte (inclusief catering), een moes-/pluktuin, logeerfaciliteiten.

6. Conclusies

Op basis van de informatie van de elf geïnterviewde scholen (vijf bekend met boerderijeducatie en zes onbekend met boerderijeducatie) en zeven boeren trekken we de volgende conclusies. Daarbij moet aangetekend worden dat de informatie komt van een beperkt aantal scholen en dat het geen volledig beeld geeft

Scholen die geen ervaring hebben met boerderijeducatie

1. Scholen hebben behoefte aan kant en klaar materiaal (zo concreet mogelijk, gratis, dicht in de buurt).

Wil je met een school maatwerk, dan is er nog een weg te gaan. De meeste scholen zijn nog niet goed in staat om expliciet met een vraag te komen. Ze laten het aanbod passeren en daar zoeken ze uit. Met andere woorden, scholen zijn veelal niet pro-actief als het gaat om boerderijeducatie en het aangaan van arbeidsrelaties met externen (waaronder educatieboeren).

2. Er lijkt op dit moment geen behoefte te bestaan aan andere arbeidsrelaties met boerderijen dan die nu gehanteerd worden of er is nog niet op die manier over nagedacht. Scholen zijn daar op dit moment vaak ook niet voor in omdat ze bezig zijn intern de zaak beheersbaar te houden (denk aan zieke collega's, bezuinigingen, andere inzet fte's vooral intern).

3. Scholen gaan wel relaties aan, maar vaak in de vorm van gastdocent of vrijwilliger. Of in de vorm van interne specialisten die aan de school verbonden zijn en ook op de school zelf werkzaam zijn. Daarnaast wordt cultuureducatie veel genoemd als vorm waarbij externen worden ingezet. Dit wordt echter gesubsidieerd door de gemeente, het is dus concurrerend (nagenoeg) gratis aanbod en noopt minder tot het aangaan van vastere relaties.

4. De bevraagde scholen die bezig zijn met anders organiseren van onderwijs hebben de focus nog naar binnen gekeerd, naar de interne organisatie.

Scholen die wel ervaring hebben met boerderijeducatie

5. De meeste scholen lijken geen langdurige (juridische) relatie te willen aangaan. Men wil wel een langere relatie aangaan, maar per jaar kunnen bekijken welke afspraken worden gemaakt. Flexibiliteit wordt belangrijk gevonden (met name als het gaat om inzet van het budget).

6. Een deel van de scholen heeft weliswaar ervaring met boerderijeducatie, maar die ervaring is opgedaan doordat er gratis aanbod voorbij kwam (het was dus niet een antwoord op een vraag die al leefde).

Agrariërs

7. Structurele relaties met het reguliere basisonderwijs komen nog nauwelijks voor, wel met het speciaal (basis) onderwijs.

8. Er wordt wel ervaring opgedaan met het aangaan van structurele relaties, maar dan met name in het beroepsonderwijs. Deze is gericht op het behalen van beroepskwalificaties en het onderwijs wordt op dat moment verlegd van het leslokaal naar de boerderij.

9. De wens van beide partijen is er om een langdurige relatie aan te gaan, in de praktijk worden kortdurende juridische verbindingen aangegaan om de wederzijdse verplichtingen te minimaliseren.

10. Er lijkt terughoudendheid te zijn bij boeren om een vaste relatie (loondienst) aan te gaan met scholen omdat ze vrezen dat er heel veel verplichtingen aan vast zitten.

7. Aanbevelingen

Op basis van de conclusies zouden we eigenlijk moeten aanbevelen om geen vastere relatie aan te gaan dan nu in de praktijk wordt gehanteerd omdat beide partijen tevreden lijken te zijn met de huidige situatie. Wel signaleren wij dat scholen enerzijds nog nauwelijks nadenken over andere contractvormen met externen, en agrariërs anderzijds beducht lijken te zijn op het aangaan van vaste verplichtingen met in hun ogen veel rompslomp. Daarom bevelen wij aan om meer bekendheid te geven aan de mogelijkheden die er zijn voor zowel de school als de agrarisch ondernemer. Dat zou kunnen resulteren in de ontdekking van de school dat er meer mogelijk is en de conclusie van de boer dat het wel meevalt met de verplichtingen en de administratieve gevolgen.

Wij denken dat eerst de slag gemaakt zou kunnen worden naar integratie van boerderijeducatie in de onderwijsprogramma's en dat als gevolg daarvan opnieuw de verschillende samenwerkingsrelaties onder de loep genomen zouden kunnen worden. Op dat moment zal het onderwijs waarschijnlijk meer belang hebben bij een hechtere samenwerkingsrelatie.

Tevens kan integratie in het onderwijsprogramma opleveren dat scholen boerderijeducatie niet blijven zien als iets dat extra geld en tijd kost. Zichtbaar kan worden dat je ook naar budgetneutrale mogelijkheden kunt zoeken.

Met betrekking tot de relatie tussen boeren en het groene beroepsonderwijs liggen er zeker ook kansen als het gaat om de inzet van boeren binnen het onderwijs. De huidige ervaringen zijn gericht op het behalen van beroepskwalificaties en het onderwijs wordt op dat moment verlegd van het leslokaal naar de boerderij. Dit zou meer structureel in kunnen worden gezet.

